

Héthelyi Krisztina: Az elvarázsolt tintatartó

Bori Budapestről érkező unokatestvérét, és egyben legjobb barátnőjét, várja az állomáson.

A lányok minden nyáron két hetet együtt töltenek, az egyik évben Kőszegen, a másik évben pedig Budapesten. Bori anyukája, Eszter, és Erzse anyukája, Szilvi testvérek. Eszter Kőszegen maradt és itt ment férjhez, Szilvi házassága után Budapestre költözött.

Bori azonnal felismeri Erzse vékony kis alakját, jellegzetes járását, aki gurulós bőröndjét húzza maga után és szemével fürkészi, merre van Bori. Bori lelkesen integet, majd odaszáguld barátnőjéhez, a nyakába ugrik, és össze-vissza puszilgatja, pedig Erzse utálja a pusziszkodást. Tizenkét évesen úgy gondolja, hogy ez „fölköttebb kínos”. De Bori a maga szintén tizenkét évével mindig ilyen túláradóan fejezi ki érzelmeit, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne őszinte.

Bori lekapja barátnője válláról a mázsás hátizsákot, megragadja gurulós bőröndjét és elindul Kőszeg belvárosa felé. Erzse sietősen lépked mellette és hiába mondogatja, hogy ő is elbírja a cuccait, és legalább a gurulós bőröndöt hagyja rá. De Bori ilyen, makacs a végtelenségig.

Hirtelen megáll, majd Erzséhez fordul.

– Találtam egy kincset! – Azzal újra neki iramodik, és Erzse kutyagolhat utána a fejében zsongó gondolattal, miféle kincsről lehet szó.

Otthon (vagyis Boriéknál) Eszter néni kikérdezi a leányt szülei hogylétéről. Testvéréről, Erzse anyukájáról, élénkebben érdeklődik, mert bár beszélnek telefonon, a legfrissebb híreket, csak Erzsétől lehet megtudni. Karcsi bácsi, Bori apukája, is érdeklődve hallgatja a beszámolót.

A kölcsönös örömködések után asztalhoz ülnek és Erzse kedvence, a vasi dödőlle is terítékre kerül. Ezt a krumplis ételt Erzse anyukája hiába próbálta Budapesten elkészíteni, ezt az ízt nem tudta visszaadni. Mert ennek titka Kőszeg levegőjében, hangulatában, illatában van, és egy érzést nem lehet belefőzni egy ételbe máshol, egy másik helyen.

Ebéd után a két lány elvonul Bori szobájába.

– Mutasd már a kincset! – mondja Erzse türelmetlenül.

Bori kiveszi asztalfiókjából a nehéz tárgyat és Erzse kezébe nyomja.

– Ez meg mi?

– Egy régi asztali tintatartó. A mélyedésbe rakták a tintás edényt, amelybe az írófolyadékot töltötték

– lelkenedik Bori.

– Milyen tájékozott vagy. Mutattad már a szüleidnek? – kérdezi Erzse.

– Dehogy! Ez a mi titkunk – rökönödik meg Bori.

– Ez biztos nagyon értékes, és lehet, hogy a múzeum tulajdona – mondja Erzse.

– Akkor nem a rejtkehelyünkön találtam volna, amelyről csak mi tudunk – válaszol Bori. – Előbb megtisztítjuk, aztán kitaláljuk, mi legyen vele – mondja ellentmondást nem tűrően.

Hoz is egy bevizezett rongyot és óvatosan végigtörölgeti a tintatartót. A lányok leülnek az ágyra és együtt szemlélik kincsüket.

A tintatartón vagy kalamárison, mert így is nevezik, egy hölgy fényképe látható. Nagyon régi kép.

A pesti lány alaposabban megnézi a hölgyet, annak szomorú tekintetét, az orr szép metszését, a száj lefelé görbülő ívét...

Együtt megfordítják a tintatartót, melynek alján kiolvasható egy évszám: 1855. A lányok izgalomba jönnek. Lerakják az asztalra a megtisztított kalamárist, hogy messzebből is szemügyre vegyék. Bori belehelyezi a kis üvegcsét a mélyedésbe, és abban a pillanatban a tartó megtelik tintával, és a közepében egy lúdtoll meredezik.

A két lány felsikolt.

– Ez varázslat!!

– Kéne valami papír, amelyre írhatunk ezzel a varázstintával – mondja izgatottan Bori, de alig ér a mondat végére, máris az asztalon hever egy régi, megsárgult papírlap. A lányok egyik ámulatból a másikba esnek.

Bori belemártja a tollat a tintába. – És mit írjunk? – kérdezi.

Mire azonban választ kapna, a toll hegyéről lecsöppen a tinta, és a paca elkezd szétterülni a papíron.

– De ügyetlen vagy – mondja Erzse. De abban a pillanatban egy írás válik láthatóvá:

„Tisztelt Megtaláló!

Ha olvassa levelem, azt jelenti, birtokába került ezen kalamáris.

Deák Áronné vagyok, született Török Mária. 1875. október 17. napján hoztam világra gyermekemet, Erzsikét.

Férjem halála után nagyon nehéz körülmények között nem tudtam egyedül gondoskodni magunkról. A következő esztendőben, újra férjhez mentem, de félárva gyermekemet mostani uram nem akarta magához venni, annak okáért kénytelen voltam azon kis gyermekemet elhagyni és nagybátyámnál helyezni el. Én magam Budapestre kerültem férjem révén.

Egy szív alakú medalliont akasztottam gyermekem nyakába, amelyet még én kaptam anyámtól. Ezen idézet volt beléje róva piczi betűkkel: "Nem azé, aki akarja, se nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené".

Több gyermekem nem született. Midőn második férjemet is magához szólította az Úr, házaknál szolgáltam, de nem tudtam elfeledni kis leányomat, mindég csak reá gondoltam. Kifakadtam Istenre balsorsom okán, és templomba többet nem jártam.

Nem akartam élni se többet. Búcsúlevelet írni a téntába merítettem a tollat és ahogy papirosomat érintette, azon hirtelenében minden eltűnt körülöttem és valamiképpen bele kerültem a kalamárisba. Kérem, segedelmét, ki olvassa levelem, hogy megtaláljam gyermekemet! Akkor talán kiszabadulok a kalamáris rabságából és lelkem megnyughatik!

Budapest, 1895. március 11."

Ahogy a lányok végigolvassák a levelet, az szétporlad, és csak némi hamu marad utána.

– A mindenit! – ámuldozik Bori.

– Ezt nem hiszem el! Magába szippantotta a tintatartó! – kiált fel izgatottan Erzse is.

Bori megreteg.

– Én ismerem ezt az idézetet! – mondja izgatottan. – A sgraffitós díszítésű ház homlokzatán olvasható, csak latinul! Tudod, a Jurisics tér 7. szám alatt – hadarja.

– Akkor menjünk oda! – adja ki a parancsot Erzse.

A lányok elkéredzkednek Bori édesanyjától.

A Sgraffitós-ház előtt állva Bori megkérdezi Erzsét.

– És most?

Akkor még e műemlék épület felújítása a távoli jövő ködébe burkolózott, őrizte patinás múltját, és homlokzatán Pál apostol szavainak örök igazsága fénylett.

Erzse elgondolkodva nekidől a ház falának, amikor egy tégladarab benyomódik és mellette az üregben egy kis könyvnek látszó tárgy alakja körvonalazódik. Erzse az ámulattól alig tér magához, de Bori gyorsabb és már be is nyúl az üregbe, hogy kihúzza a benne lévő könyvet.

– Fussunk a búvóhelyünkre, ott majd megvizsgáljuk! – szól Bori. Így is tesznek.

A Jurisics vár falzatának egyik részén, ahol benőtte a sövény, van egy titkos átjáró, amelyet csak a két lány ismer. Ott, a bokrok védelmében van a búvóhelyük, kíváncsi szemek elől rejtve.

Sok időt szoktak itt tölteni, ahol kizárhatják a külvilágot. Ezen a helyen álmodoznak, beszélnek meg, hogy mit fognak csinálni, ha felnőnek. Azzal a naiv ártatlansággal tárják fel álmaikat, amely a gyerekek sajátja. A felnőttek nagy része elveszíti ezt az ártatlanságot és belemerül abba az életbe, ahol a hétköznapiok egyhangúsága észrevétlenül kúszik az álmok helyébe. A bizalom is elvész. A bizalom abban, hogy az emberek alapjában jók, és nincs minden emberi cselekvés mögött valami hátsó szándék.

A lányok előveszik újabb kincsüket. A könyv egy fényképalbum, amelyben ott van Mária képe, amelyet a kalamárisról ismernek. A többi fotón lévő alakok, a vonások és a korabeli ruházat alapján nagy valószínűséggel Mária rokonai és ismerősei. Az egyik oldalon hiányzik egy fénykép. Az utolsó oldalon pedig egy kicsire összehajtogatott térképet találnak.

Este a lányok nehezen alszanak el, sok kérdés kavargatja gondolataikban. – Mit jelenthet az idézet? És kinek a képe hiányzik az albumból? És hová vezet a térkép?

A kincseket Bori zárható íróasztal fiókjába rejti.

Másnap reggel Bori óvatosan kinyitja íróasztala fiókját, mert úgy hiszi, hogy a tegnapi történeteket csak álmodta. De a kalamáris, a lúdtoll és a fényképalbum bizony ott lapul a fiók mélyén.

– Szóval mégis igaz! - kiált fel Bori izgatottan.

– Persze, hogy igaz – feleli Erzse. – Én egy percig sem kételkedtem – fölényeskedik.

Reggeli után a barátnők szép ruhába öltöznek.

– Lányok, igyekezzetek! Oda kell érnünk a misére! – sürgeti őket Bori anyukája.

Bori és szülei minden vasárnap misére járnak. Erzse nagyon szívesen tart velük a templomba, mert a hit nélküli nevelése ellenére – vagy épp azért –, kis szívével tudja és érzi, hogy igenis létezik a Jóisten és meghallgatja az ő suta kéréseit és vágyait.

A lányok Bori szülei mögött kissé lemaradva bandukolnak a főtérré, a Jézus Szíve templomba. A tegnapi hihetetlen kaland után még nem tértek magukhoz. Halkan átbeszélnek az eseményeket.

Közben a harang édes-bús hangja hallik, mert a harang nemcsak misére hív, imára szólít, elcsendesedésre, de szólhat a halottak lelki üdvéért, várvédő hősökért, történelmi események emlékére...

Eszter néni hátraszól a lányoknak, hogy most már aztán szedjék a lábukat. És a harang is egyre hangosabb és türelmetlenebb kongásával azt adja tudomásukra, hogy a mise mindjárt kezdődik.

Erzse megbabonázva ül a templom padjában és arra gondol: „Ha én nagy leszek itt fogok élni Kőszegen, és ebben a templomban lesz az esküvőm. Itt, ahol az oszlopokat, a falakat és a mennyezetet, mintha angyalok színezték volna ki...”

Bori oldalba böki Erzsét, kiszakítva ezzel álmodozásából. Erzse kérdően néz barátnőjére. Aztán meglátja kezében a zsebkönyv méretű újszövetségi szentírást, amelyet Bori a padból húzott elő. Kinyitja a könyvecskét, és abból kiesik egy fénykép. Erzse lehajol érte. A képen a tintatartón látott hölgy fiatalabb kori mása látható.

A lányok izgatottan egymás kezét szorongatják.

Az atya belekezd a prédikációba és kimondja azt az idézetet, amely a két gyerek fejében motoz már tegnap óta. A lányok egymásra néznek és eláll a szavuk.

Az atya szép, zengő hangján azt mondja:

– Mert nem az találja meg Istent, aki törtet vagy erőlködik, hanem az alázatos. Mert a hit kegyelem, amelyet Isten ad. Nem azé, aki akarja, se nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.

A mise végén Bori egy hirtelen mozdulattal szoknyája ráncai közé, egy titkos zsebbe rejti a kicsiny Bibliát.

Amikor hazaérnek, Bori és Erzse ünneplő ruhájukat átveszik, farmersortba és egyforma rózsaszín pólóba öltöznek. Bepakolnak a hátizsákba. Belerakják a kis szentírást és a fényképalbumot a térképpel együtt. Úgy döntenek a tintatartót nem viszik magukkal. Bori szerint amúgy is „dögnehéz”.

De mielőtt elindulhatnának, Bori anyukája megkérdezi, hová készülnek, hiszen mindjárt kész az ebéd. Hamarosan érkeznek a nagyszülők, dédike és Bori apukájának, Karcsi bácsinak a testvére feleségével és két kisfiúkkal.

Eszter néni rájuk parancsol, hogy töröljék le az asztalt, terítsenek meg az ünnepi terítéssel, rakjanak friss virágot a vázába, és öltözzenek vissza a szép ruhába a rokonság tiszteletére.

Bori lázadozik, izgatott, menne már kincset keresni, az egész hócipője tele van a vasárnapal. Erzse másként érez. Persze, ő is nagyon kíváncsi és izgatott, de ami Borinak most teher, az Erzsének öröm. Hogy itt a vasárnapi ebéd ünnepnek számít, hogy a család apraja-nagyja összegyűl, hogy egy asztalnál

fogyasszák el az ételt, hogy hálát adnak, hogy megköszönik Istennek, ami eléjük kerül, hogy senki nem áll föl előbb az asztaltól, és hogy nem a tévé előtt étkeznek...

Ebéd után következik a kávé és a sütemény. A rokonok megbeszélik apró-cseprő dolgaikat. Aztán az idősebbek kikérdezik Erzsét Pestről, szüleiről, főleg anyukájáról, akit ismertek és szerettek, hiszen itt nőtt fel közöttük. Nézik Erzsét, megállapítják róla, hogy nem az anyjára ütött. Ami még lehet jó is. Bori két kis unokatestvére, az ötéves Máté és a hároméves Dénes, Erzsét nézik. Máté odamegy a friss rokonhoz, már csak haloványan emlékszik rá, mert két éve látta utoljára. Felé nyújtja süteménytől ragacsos kis kezét és játszani hívja Erzsét, mire Dénes is odatotyog, mert mindig azt csinálja, amit testvére.

Bori türelmetlen pillantásokat lövell anyja felé, hátha veszi a lapot és elengedi végre őket. Az asztalbontás és a mosogatás után Eszter néni szíve megkönyörül a lányokon, mert tudja milyen kevés az idő, amelyet együtt tölthetnek, és mennyi játék és kaland vár rájuk életkoruk ezen szakaszán.

A két kisfiú elszontyolodik, hogy elmennek a lányok. Máté sír, Dénes meg bömböl, de hamar megvigasztalódnak a csokis sütemény csábító hatásának köszönhetően.

A lányok útra kelnek. Erzse cipeli a hátizsákot, Bori a térképet olvassa. Hamar rájön, hogy a köztemető felé tartanak. A térkép annyira részletes, hogy odavezeti őket egy sírhoz, amelyet teljesen benőtt a borostyán. Erzse lerakja a hátizsákot, Bori meg előveszi a bicskáját, amelyet a hátizsákban tart. Kettévágja a vastagabb ágakat, míg végre előtűnik a fejfa. Simon ...ébet 1872-... A halál idejének dátuma nem kivehető.

– Az "ébet" Erzsébetet jelöl – mondja Erzse, aki szintén Erzsébet, de mindenki csak Erzsének szólítja.

– Erre magamtól is rájöttem, nagyokos – piszkálódik Bori.

Erzse nem sértődik meg.

– Akik nevelték biztos a nevükre vették, ezért Simon a vezetékneve – folytatja értekezését.

– És most? - kérdezi Bori.

Erzse közelebb hajol, hátha van még valami írás a síron, amelyet nem vettek észre, és akkor megpillant valami csillogót a borostyán levelei között. Benyúl érte. Egy kicsi aranylánc az, rajta egy szív alakú medállal. Pontosan úgy néz ki, ahogy a levélben meg volt írva, és az idézet is látható volt benne.

– Ide süss! - rikoltja Erzse. A két fej összebújik és elbódul az újabb kincstől, amely egyértelművé teszi, hogy a sír az elhagyott Erzsike sírja.

– Na, foglaljuk össze - mondja Erzse. – Mária 1875-ben itt Kőszegen megszüli lányát, Erzsikét, akit nagybátyjára hagy, és ő maga Budapestre költözik új férjével. A gyermekre egy kicsi aranyláncot hagy, amelyen egy szív alakú medál függ, és abban az az idézet van belevésve, amely a Sgraffitós-ház homlokzatán látható latin írás (egyik) fordítása. Megtaláltuk a nyakláncot, megvan Mária kis szentírása, amelyet elvesztett, és benne egy fénykép róla fiatalabb kori kiadásban. És előkerült egy fényképalbum, ahonnan hiányzik egy fotó...

– Akkor csak be kell raknunk azt a fotót a hiányzó helyre...

Meg is teszik, de nem történik semmi.

– Miért nem működik? – háborog Bori.

– Nem tudom, de fáradt vagyok, szakad rólam a víz, olyan meleg van és szomjas is vagyok...

– Jó, menjünk haza – egyezik bele Bori.

Hazafelé az egyik kapu előtt az asztalon egy zacskó alma kínálja magát 200 Ft-ért. Mellette egy befőttes üveg, ráírva: „becsületkassza”.

– Ilyen is csak Kőszegen van! – kiált fel Erzse. – Budapesten a lelakatolt biciklit is ellopják.

Bedobják az összeget a befőttes üvegbe és gyönyörrel eszik a mézédese almákat, melyeket kiskertjéből kitett egy jótét lélek, hogy valaki mást is boldoggá tegyen.

– Én sosem tudnám elhagyni a gyermekemet – szólal meg Erzse, miközben állán végigfolyik az édes nektár.

– Akkoriban sokkal nehezebb volt apa nélkül eltartani egy gyermeket, és szokás volt a rokonságra bízni – válaszol Bori.

– De lett új férje. Miért nem vitték magukkal a gyermeket? – kérdi Erzse.

– Mert a férj számára csak mostohagyerek volt, akit nem tekintett a leendő gyerekeivel egyenértékűnek – magyarázza Bori.

– Honnan tudod ezeket?

– A dédike nagyon sokat mesél a szüleiről és a nagyszüleiről – mondja Bori.

A lányok hazaérnek, Bori anyukája elkészíti nekik a vacsorát.

Jóízűen esznek, mert a jó levegő, a sok gyaloglás, na és persze a nagy izgalom kifárasztotta őket.

Vacsora után bevonulnak a szobájukba.

– Tudod, miért nem működött a varázslat? – kérdi Erzse.

– Nem. Miért?

- Mert nem volt velünk a tintatartó. Hiszen abban van elvarázsolva Mária.
- Igazad van.
- És talán nem is itthon kéne újra megpróbálni, hogy működik-e a bűbáj, hanem ott, ahol megtaláltad a kalamárist – folytatja Erzse. – Az a hely bűvös. Ott fonódik össze múlt és jelen.

Másnap összepakolják a kincseket és útra kelnek. Megérkezvén a bűvőhelyükre elhelyezkednek. A kalamárist a közelükbe teszik, és sorban odapakolják a többi tárgyat, a kis szentírást, a fényképalbumot, az aranymedált. Végül a kis üvegcsét a tintával belehelyezik a kalamáris mélyedésébe, a tollat pedig a tintába merítve benne hagyják.

- És most? - kérdezi Bori már nem először, és ez a kérdés már szinte varázsigévé vált.
- Ahogy elhangzanak a szavak, a fényképalbum magától kinyílik annál az oldalnál, ahová tegnap beillesztették a fotót.

És akkor aranyló ragyogás árad a szív alakú medálból, és egy hang szól:

- „Miért hagytál el engem? Miért nem bíztál az Úrban? Tudtam, hogy nem nyitottad meg szívedet a szeretetre, így Isten sem tudta előzetes kegyelmét adni neked. Mert Isten már előbb szeretett minket. Mert Ő maga a szeretet.”

És akkor Bori a nagy ámulatban nem veszi észre, hogy akaratlanul is kivette a tollat a tartóból, és a tinta rácsöppen a fotóra. Abban a pillanatban a kép alján egy írás válik láthatóvá: Erzsike, 1895.

A lányok ekkor döbbennek rá, hogy a fotón nem az édesanya van, és világossá válik számukra a levélben írt idézet is, hogy Isten már előbb szeretett minket...

Épp felocsúdnának a varázslatból, amikor a tintatartó megremeg. A rajta lévő fénykép megszólal: „*Bocsássad meg, hogy lemondtam rólad, Erzsike! Bocsáss meg nekem, Istenem!*”

És akkor a tintatartó egyik csúcsán lévő gömbből, a lyukakon át fény árad mindenfelé. És ebben a fényáradatban egy kiszabadult lélek száll Isten felé, Mária lelke, aki végre találkozik a Mennyben kislányával, Erzsikével.